

ЛОМАКІНА А. А.,

кандидат юридичних наук,
асистент кафедри підприємництва,
організації виробництва та теоретичної і
прикладної економіки
(Український державний хіміко-
технологічний університет)

МАКУШЕВ П. В.,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри теорії та історії
держави і права
(Університет митної справи та
фінансів)

ХРІДОЧКІН А. В.,

доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри підприємництва,
організації виробництва та теоретичної і
прикладної економіки
(Український державний хіміко-
технологічний університет)

УДК 342.951

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.1.3>

ОСНОВНІ НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

У статті досліджені проблеми здійснення основних напрямів реалізації принципів функціонування органів публічної адміністрації. Запропоновано сучасне тлумачення поняття організації функціонування органів публічної адміністрації. Встановлено, що перелік принципів організації функціонування органів публічної адміністрації, які, будучи вихідними положеннями їх створення та функціонування, включає як закріплені в нормативно-правових актах, так і визначені теоретично засади. Наголошено, що значною вадою правового регулювання означеного питання в законодавстві України, встановленою шляхом порівняння принципів організації функціонування органів публічної адміністрації, закріплених в законах України стосовно діяльності органів публічної адміністрації, є відсутність єдиного переліку принципів, які були б притаманні організації функціонування органів публічної адміністрації всіх без винятку органів публічної адміністрації, і відповідно закріплені в загальному нормативно-правовому акті з питань організації функціонування органів публічної адміністрації в Україні або спеціальних нормативно-правових актах. В якості таких принципів визначені та проаналізовані: демократизм, вища соціальна цінність людини, гуманізм, децентралізація і деконцентрація публічної влади, республіканізм, народовладдя, поділ публічної влади при обов'язковому функціонуванні системи «стримувань і противаг», визнання міжнародно-правових стандар-

тів, поєднання свободи політичної діяльності (для службовців, які служать на політичних посадах) і політичної нейтральності (для державних службовців), відповідальність, рівний доступ до державної служби, безперервність функціонування органів публічної адміністрації, єдиноначальність та колегіальність, поєднання державних і місцевих інтересів, забезпечення єдності державної політики, поєднання громадського та державного контролю, відкритість та прозорість, збереження державної таємниці, системність, чітка взаємодія окремих елементів системи органів публічної адміністрації, розподіл повноважень між ними, принцип компетенції суб'єктів здійснення публічної влади, ієрархічність або підпорядкованість, субординація, інтерактивність, об'єктивність, економічність, програмування, науковість, професійна компетентність, підвищення кваліфікації державних службовців, врахування конкретної правової культури і правового досвіду держави.

Ключові слова: демократизм, єдиноначальність, колегіальність, нормативне забезпечення, орган публічної адміністрації, принцип, публічна адміністрація, публічна служба, функціонування.

Lomakina A. A., Makushev P. V., Khridochkin A. V. The main directions of implementation of the principles of functioning of public administration bodies

The article investigates the problems of implementation of the main directions of implementation of the principles of functioning of public administration bodies. The modern interpretation of the concept of organization of functioning of public administration is proposed that the list of principles of organization of functioning of public administration bodies, which, being the initial provisions of their creation and functioning, includes both enshrined in the normative legal acts, and theoretically defined principles. It is emphasized that a significant defending of the legal regulation of the specified issue in the legislation of Ukraine, established by comparing the principles of organization of functioning of public administration bodies, enshrined in the laws of Ukraine regarding the activity of public administration bodies, is the lack of a single list of principles that would be inherent in the organization of functioning of public administration. The exception of public administration bodies, and accordingly enshrined in the general normative legal act on the organization of functioning of public administration bodies in Ukraine or special normative legal acts. The following principles are defined and analysed: democracy, higher social value of man, humanism, decentralization and den-concentration of public power, republicanism, democracy, division of public power in the obligatory functioning political activity (for employees serving in political positions) and political neutrality (for civil servants), responsibility, equal access to public service, continuity of functioning of public administration bodies, unicorn and collegiality, combination of state and local interests, ensuring the unity of state policy, combination of public and state control, openness and transparency, preservation of state secrets, systematic, clear interaction of individual elements of the system of public administration bodies, distribution subordination, subordination, interactivity, objectivity, economy, programming, science, professional competence, advanced training of civil servants, taking into account the specific legal culture and legal experience of the state.

Key words: democracy, unity, collegiality, regulatory support, public administration body, principle, public administration, public service, functioning.

Постановка проблеми. Наша країна, оголосивши власним юридичним орієнтиром утвердження принципу верховенства прав та свобод людини і громадянина, обрала шлях демократизації власної правової системи. Ще 31 жовтня 1995 р. вітчизняний парламент прийняв закон про приєднання України до Статуту Ради Європи [1], таким чином, взявши, на

себе зобов'язання привести вітчизняне законодавство у відповідність до загальновідомих норм міжнародного права – тих правил поведінки, які визнаються міжнародною спільнотою юридично обов'язковими і, в тому числі, передбаченими ратифікованою Україною 17 липня 1997 р. Європейською Конвенцією з прав людини [2], надавши при цьому перевагу європейському напрямку розвитку. Крім того, Закон України «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики» чітко визначив шлях «забезпечення гарантованих Конституцією України прав і свобод громадян на основі впровадження європейських стандартів соціального захисту» [3]. Отже, саме система європейських цінностей стала орієнтиром у справі проведення багаторівневої адміністративної реформи в нашій країні, утвердження прав та свобод людини і громадянина як головної мети всіх трансформацій, адже євроінтеграція має на меті насамперед захист прав людини і затвердження принципу верховенства права, зміцнення і поглиблення демократичних процесів та співробітництва на європейському континенті, створення єдиних стандартів суспільної і законотворчої практики членів-держав, а також підвищення рівня правосвідомості представників європейської спільноти, яка базується на загальноєвропейських цінностях представників різних культур.

Для досягнення мети побудови саме такої правової системи безумовним є утвердження принципів верховенства права та законності, сприйняття людини як найвищої соціальної цінності як це задекларовано Основним законом України. У цьому контексті першочерговим завданням стає встановлення принципу рівноправності між громадянином та державою як повністю рівноцінних партнерів адміністративно-правових відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями визначення місця та призначення принципів організації функціонування органів публічної адміністрації займалися багато вчених. Насамперед, це стосується праць В. Б. Авер'янова, Н. О. Армаш, О. М. Бандурки, Д. М. Бахраха, В. М. Бевзенка, Л. Р. Білої-Тіунової, Ю. П. Битяка, Ю. Г. Бондара, М. Ю. Віхляєва, І. П. Голосніченка, І. С. Гриценка, Є. В. Доніна, В. В. Доненка, С. В. Ківалова, Л. В. Ковалюк, Ю. М. Козлова, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова, А. Т. Комзюка, О. В. Кузьменко, Є. В. Курінного, Ю. О. Легези, В. А. Ліпкана, Д. М. Лук'янця, Д. В. Лученка, Р. С. Мельник, О. І. Миколенко, Н. Р. Нижник, І. В. Панової, С. В. Петкова, Д. В. Приймаченка, А. О. Селіванова, В. Ф. Сіренка, І. О. Сквірського, Ю. М. Старілова, С. Г. Стеценка, М. М. Тищенко, В. К. Шкарупи, О. М. Якуби, та інших. Але, незважаючи на вже існуючий вагомий масив наукової юридичної літератури, проблеми принципів організації функціонування органів публічної адміністрації, на жаль, не були предметом спеціального вивчення. Вже ж існуючі наукові розробки розкривають дані питання або фрагментарно, або лише з вузькогалузєвою метою, без застосування відповідного комплексного підходу.

Формування цілей. Метою статті є дослідження змісту, сутності та особливостей принципів організації функціонування органів публічної адміністрації і на даній основі виробленні рекомендацій та пропозицій стосовно підвищення ефективності практичної реалізації завдань органів публічної адміністрації.

Виклад основного матеріалу. Категорія «принцип» в сучасних тлумачних словниках інтерпретується як начало, основа; основне вихідне положення; засада; переконання, норма, правило, яким керується хто-небудь у житті, поведінці; основна особливість пристрою, механізму, приладу, погляд на речі [4, с. 507]. В юриспруденції ж визначення принципів, у цілому, відповідає вищенаведеному розумінню. Таким чином, у першому значенні під принципами пропонується розуміти головні засади або ті вихідні ідеї, яким властива універсальність, загальна значущість, вища імперативність і які відтворюють принципові тези певної теорії, вчення, окремої науки, системи національного та міжнародного права, політичної, державної або громадянської організації (зокрема, гуманізм, законність, справедливість, рівність усіх перед законом тощо). Принципам у такому сенсі притаманна властивість абстрактного відображення закономірностей соціальної дійсності, що обумовлює їх виключну роль у системі різноманітного кола явищ. У другому ж значенні, принципи являють собою внутрішні переконання кожної людини, які зумовлюють її ставлення до дійсності, суспільних ідей та діяльності [5, с. 533].

Під час визначення принципів організації функціонування органів публічної адміністрації, на нашу думку, слід користуватися першим з наведених тлумачень, тобто розуміння принципів як таких положень, що відображають загальну спрямованість та найбільш суттєві елементи змісту правового регулювання відповідних суспільних відносин, мають властивість вищої імперативності, універсальності, загальності, значущості, відображають закономірності, відносини, взаємозв'язки між елементами будь-якої системи і яким притаманні протягом тривалого часу стійкість та стабільність [6, с. 12]; головне, найзагальніше, вихідне положення, засіб, основне правило, що визначає природу, соціальну сутність та політичну спрямованість того або іншого суспільно-правового явища.

Частина дослідників дещо звужує обсяг відповідної категорії, звертаючи увагу на таку ознаку принципів, як їх обов'язкове закріплення в правових нормах. Зокрема, принципами визначають ідеї, закономірності, положення, основу процесу функціонування певного феномену, що стосуються завдань, способу його здійснення та є закріплені в нормах права. За визначенням принципів, сформульованих М. В. Хмиз, принципи виступають керівними засадами, які визначають сутність і зміст відповідного явища та закріплюються в Конституції і законах [7, с. 37]. На переконання В. О. Ундір, принципи права – це головні ідеї, що відтворюють сутність, призначення, закономірності та тенденції розвитку права, або прямо, або опосередковано закріплені в нормах права [8, с. 71]. Ідеї ж, що не містяться в правових нормах, на думку В. І. Дорофєєвої, можна визначати лише засадами правосвідомості, науковими висновками, а не принципами права [9, с. 46]. Д. В. Сітар констатує, що «провідна роль принципів забезпечується їх прямим чи непрямим закріпленням у правових нормах. Засади ж, не закріплені правовими нормами, приписами, є лише ідеями права і належать виключно до сфери правосвідомості. Дані ідеї-принципи передують створенню системи права» [10, с. 37]. А З. О. Погорєлова зазначає, що ті принципи, які не зафіксовані в нормах права, не мають властивостей правового принципу, а є елементами правосвідомості або принципами моралі [11, с. 55].

На наше переконання, під принципами організації функціонування органів публічної адміністрації слід розуміти керівні засади (або ідеї), що зумовлені об'єктивними закономірностями існування та розвитку людини і суспільства, а також визначають зміст і спрямованість правового регулювання відповідного правового явища. На наше переконання, ознака закріплення в правових нормах не є обов'язковою для визначення певної засади організації функціонування органів публічної адміністрації принципом. Слід підтримати тезу, що під час розгляду органів публічної адміністрації як системи конкретних елементів з чітко визначеною нормативно-правовою базою з метою забезпечення їх функціонування, доцільно значно більше уваги приділяти нормативному забезпеченню головних положень функціонування системи публічної служби в цілому та її принципів зокрема. А тому, з точки зору теорії адміністративного права, слушною є думка В. А. Шатіло, який констатує, що функціонування органів публічної адміністрації ґрунтується на певних принципах, тобто керівних засадах їх організації та діяльності [12, с. 10–11]. Водночас у контексті практичної реалізації даних принципів дійсно провідне значення має їх закріплення в правових нормах.

Висловлюється теза, що, оскільки функціонування органів публічної адміністрації спрямоване на служіння народу України, здійснення сервісних функцій та певних публічно-управлінських дій, принципи їх діяльності повинні відповідати конституційним та іншим закріпленим законодавством нормам, а для цього слід усі принципи теж закріпити в правових нормах [13, с. 16]. Втілення зазначеної пропозиції вирішить, серед багатьох інших, також проблему визначення принципів організації функціонування органів публічної адміністрації в Україні. Сьогодні ж, поки частина принципів не закріплені нормами права, вважаємо доцільним скористатися пропозицією виділення принципів права та правових принципів. При цьому загальними можна вважати ті керівні засади організації органів публічної адміністрації, які визначають сутність та зміст всього відповідного інституту публічної влади без винятків (тобто, є єдиними у справі організації діяльності всіх органів публічної адміністрації). Дані принципи демонструють базові засади реалізації публічної влади, її першочергові

завдання і ознаки. Як правило, такі принципи фіксують у нормативно-правових актах, зазвичай, у законах. Для даної групи принципів характерними виступають їх фундаментальний характер, найвищий ступінь абстрактності, підвищена стабільність, універсальність, а також ідеологічна нейтральність.

До специфічних принципів слід віднести такі керівні засади організації функціонування органів публічної адміністрації, що визначають сутність і зміст конкретних елементів відповідного інституту публічної влади (принципи організації діяльності окремих рівнів, органів відповідної системи). Відповідно до ст. 1 Основного Закону України є суверенною і незалежною, демократичною, соціальною та правовою державою. Даний принцип визначають як пріоритетний принцип конституційного ладу.

До числа принципів організації функціонування органів публічної адміністрації належить також і такий визначений Конституцією України принцип, як соціальна держава. Найважливішою рисою соціальної держави є визнання людини найвищою соціальною цінністю. Зокрема, відповідно до ст. 3 Основного Закону України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини, а також їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед кожною окремою людиною за власну діяльність. Утвердження та забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [14].

Принцип гуманізму, хоча він і чітко не прописаний у Конституції України, все ж таки впливає з наведеного. Зазначений принцип зумовлює необхідність спрямованості під час реалізації діяльності органів публічної адміністрації на невід'ємні природні права та свободи людини, до яких, зокрема, належить право кожної людини на життя, здоров'я, повагу до гідності, свободу та особисту недоторканність, свободу думки і слова, на вільне виявлення власних поглядів і переконань тощо. Органи публічної адміністрації зі спеціальним статусом зобов'язані охороняти особу, її життя, особисту недоторканність, честь та гідність тощо [15, с. 206].

Стосовно принципу поділу влади, то сам термін є умовним, оскільки політична влада, хоча і представлена органами різних гілок влади, все ж таки завжди залишається єдиною і репрезентує населення країни. Проте даний термін досить вдало зосереджує увагу на необхідності диференціації функцій органів публічної адміністрації, які здійснюють цю єдину владу. Подібна диференціація має об'єктивний характер і відображає необхідність розподілу сфер діяльності між різними гілками влади.

Принцип свободи політичної діяльності сьогодні, як і попередній принцип, має нові тенденції втілення як засада організації функціонування органів публічної адміністрації. Як наголошують Є. Ю. Соболь та М. В. Чорна, з урахуванням ситуації, що складається в Україні, уявлення про ті фактори, які суттєво впливають на зміст і сутність принципів державного ладу, не можуть залишатися сталими – вони постійно перебувають у процесі змін та розвитку [16, с. 48].

У цьому контексті слід звернути особливу увагу на такий принцип організації функціонування органів публічної адміністрації, як принцип відповідальності. Принцип республіканізму включає принцип відповідальності вищих посадових осіб держави за неналежне виконання власних повноважень перед населенням або вищим представницьким органом. З цього приводу Д. В. Холодненко зауважує, що реформування і модернізація всієї системи органів публічної адміністрації передбачає кардинальне оновлення всіх її головних елементів. Але без відповідального ставлення посадових осіб органів публічної адміністрації, які наділені низкою владних повноважень, до виконання власних обов'язків не варто розраховувати на позитивний ефект від цих новацій [17, с. 107].

До числа принципів організації функціонування органів публічної адміністрації в Україні і рівний доступ до державної служби. Відповідне право прямо передбачене ч. 2 ст. 38 Конституції України.

Окрім загальних принципів організації функціонування органів публічної адміністрації, закріплених в Конституції України, до цієї групи слід віднести також і інші. Так, сьогодні

закріплені законодавством України наступні принципи організації функціонування органів публічної адміністрації.

Мова йде, насамперед, про принцип єдиноначальності та колегіальності, який містить дві складові. Колегіальність в обговоренні найважливіших питань дозволяє керівникові врахувати громадську думку, використовувати колективний розум фахівців, ініціативу і творчість колективу, яким він керує. Колегіальність – принцип функціонування органів публічної адміністрації, відповідно з яким керівництво органами та організаціями здійснюється колегією – групою осіб, які мають рівні права і обов'язки або дорадчі права у розв'язанні питань, що належать до компетенції даного органу публічного управління. У зв'язку з цим колегіальність може бути вирішальною або дорадчою. Остання притаманна переважно органам виконавчої влади, які функціонують на підставі єдиноначальності. У свою чергу, єдиноначальність – принцип публічного управління, згідно з яким керівникові надаються досить широкі публічно-управлінські повноваження за умови персональної відповідальності за результати роботи. Документальним проявом єдиноначальності стає наказ або інший акт керівника, за обґрунтованість та законність якого він несе персональну відповідальність.

Принцип забезпечення єдності державної політики в діяльності органів публічної адміністрації означає, що всі органи публічної адміністрації спрямовують свою діяльність на вирішення чітко визначених державою завдань за допомогою закріплених на нормативно-правовому рівні засобів.

Принцип поєднання громадського та державного контролю полягає в наявності у населення прагнення і засобів з метою встановлення власного контролю над державою. Отже, з розвитком громадського контролю все більшу увагу дослідники приділяють контролю з боку суспільства, цивільному контролю, його концептуальному і нормативному закріпленню [18, с. 45–47].

Сутність принципу системності розглядається як «важливість для суспільства розуміти та уявляти усю систему публічної служби, основні її функції та функції її складових, отримувати доступну і зрозумілу інформацію». Ми ж переконані, що зміст принципу системності полягає зовсім в іншому. У вищенаведеному трактуванні мова йде про відкритість та прозорість системи органів публічної адміністрації. При цьому наголосимо, що принципи прозорості та відкритості є однією з адміністративно-правових засад функціонування органів публічної адміністрації в країнах Європейського Союзу (вимоги стосовно прозорої діяльності та співпраці регуляторних органів між собою та з іншими зацікавленими сторонами закріплені законодавством окремих країн-членів Європейського Союзу).

Сутність принципів відкритості та прозорості розкривається в низці положень щодо організації функціонування органів публічної адміністрації: доступності інформації про діяльність; звітуванні органів у відкритій формі з відкритим доступом тощо. Втіленням даного принципу можна вважати і положення ч. ч. 1, 3 ст. 4 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади», відповідно до яких міністерства та інші центральні органи виконавчої влади є юридичними особами публічного права. На будинках, де розміщуються міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, вивішуються таблички (вивіски) із зображенням Державного Герба України та найменуванням розташованих органів і піднімається Державний Прапор України.

Стосовно принципу системності, то в діяльності органів публічної адміністрації він виявляється не лише в складності узгодженості структури системи органів публічної адміністрації в Україні, але й має включати чітку взаємодію окремих елементів, розподіл повноважень між ними, взаємодію з іншими органами публічної влади, органами місцевого самоврядування та об'єднаннями громадян. Він також має перебувати серед єдиних принципів організації функціонування органів публічної адміністрації та поєднуватися з принципом розподілу повноважень, компетенції суб'єктів здійснення публічної влади [19, с. 159–160].

Також не закріплені в законодавстві, але все ж таки належать до числа принципів організації функціонування органів публічної адміністрації наступні принципи. Зокрема, йдеться про принцип ієрархічності або підпорядкованості, який доцільно розкрити наступним чином:

кожна складова системи публічної влади займає власне місце у відповідній структурі, вона також передбачає наявність власної структури з внутрішніми взаємозв'язками структурних елементів. Саме за допомогою даного принципу слід аналізувати горизонтальні, вертикальні та інші види зв'язків між елементами системи.

Такі принципи, як об'єктивність, економічність, програмування та науковість також повинні бути серед засад організації функціонування органів публічної адміністрації. Принцип об'єктивності зумовлює необхідність урахування в публічно-управлінських процесах вимог об'єктивних закономірностей і реальних можливостей суспільства та виражає залежність системи публічного управління від об'єктивно зумовленої суспільної мети, яка виникає на певному етапі розвитку, певному рівні розвитку та характеру керованих об'єктів, наявних ресурсів і засобів, необхідних для здійснення публічного управління, внутрішніх закономірностей функціонування і розвитку публічного управління.

Економічність передбачає встановлення співвідношення застосованих сил і засобів досягнення мети в порівнянні з одержаним результатом. Програмування охоплює розробку і прийняття програмних правових актів з питань реформування і функціонування системи. Лише ретельне планування та програмування дозволяють отримати науково обґрунтований, економічно доцільний, виважений результат.

Принцип професійної компетентності також виступає одним з принципів організації функціонування органів публічної адміністрації в Україні вже сьогодні. Професійна компетентність тлумачиться як поглиблене знання справи, сукупність професійних знань і професійно значущих особистісних якостей, що детермінують самостійну та відповідальну діяльність службовця, здатність та вміння виконувати певні професійні функції, прояв єдності професійної та загальної культури, інтегративна характеристика фахівця, що демонструє готовність та визначає його здатність успішно здійснювати професійну діяльність, а також важливий компонент підсистеми професіоналізму діяльності.

Висновки. Таким чином, система принципів організації функціонування органів публічної адміністрації, як вихідні положення їх створення і функціонування, включає як закріплені в законодавчих актах, так і теоретично визначені засади. Значним недоліком правового регулювання означеного питання в законодавчих актах України, встановленим шляхом порівняння принципів організації функціонування органів публічної адміністрації, закріплених в нормативно-правових актах України, була визначена відсутність єдиного переліку таких принципів, що були б притаманні організації діяльності всіх без винятку органів публічної адміністрації. Жоден із принципів не є зайвим або надмірним, натомість кожен з них, встановлюючи незаперечні, відправні вимоги щодо окремих аспектів діяльності суб'єктів наділених державно-владними повноваженнями, виступає дієвим правовим засобом обмеження їх владної волі, спрямування та стимулювання процесу реалізації наданих їм ресурсів і засобів у відповідності із суспільними потребами, з метою забезпечення безпечного існування та нормального розвитку як усього суспільства в цілому, так і окремо кожного з його членів.

Список використаних джерел:

1. Про приєднання України до Статуту Ради Європи : Закон України від 31 жовтня 1995 р. № 398/95-ВР. URL.: <http://www.adm-km.gov.ua>.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. URL.: <http://www.adm-km.gov.ua>.
3. Про засади внутрішньої та зовнішньої політики : Закон України від липня 2010 р. № 2411-VI. URL.: <http://www.adm-km.gov.ua>.
4. Сучасний тлумачний словник української мови : 55 000 слів: А-Я / А. М. Яковлева, Т. М. Афонська. Харків : Торсінг : Навч. літ., 2017. 670 с.
5. Сучасний тлумачний словник української мови 60 000 слів / Н. Кусайкіна, Ю. Цибульник. Київ : Видавничий дім «Школа». 2014. 784 с.

6. Кравцова З. С. Принципи здійснення державної влади в Україні: поняття та юридична природа. *Держава та регіони. Серія : Право*. 2018. № 2. С. 10–15.
7. Хмиз М. В. Принцип справедливості судової влади: загальнотеоретичні аспекти. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2021. № 10. С. 36–39.
8. Ундір В. О. Принципи взаємодії органів державної влади і громадських структур як основа гармонізації суспільства. *Ефективність державного управління*. 2020. Вип. 3. С. 66–78.
9. Дорофєєва В. І. Принципи регулювання взаємовідносин органів державної влади та громадських об'єднань. *Конституційно-правові академічні студії*. 2017. Вип. 3. С. 42–49.
10. Сітар Д. В. Принципи діяльності публічної адміністрації та історичний досвід організації здійснення публічної влади в державі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2020. Вип. 61(2). С. 36–39.
11. Погорєлова З. О. Принципи нормотворчої діяльності органів державної влади. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. 2021. Т. 7. С. 52–60.
12. Шатіло В. А. Загальнонаукові підходи до визначення принципів права та їх вплив на розвиток конституційного механізму державної влади. *Публічне право*. 2019. № 2. С. 9–14.
13. Колесниченко Н., Юхимюк О. Вплив соціальних факторів на реалізацію принципу поділу влади: історико-правовий аспект. *Історико-правовий часопис*. 2019. № 1. С. 14–19.
14. Конституція України : Основний закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL.: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/254k/96-вр>
15. Логвиненко А. О. Процесуальна форма реалізації компетенції органу публічної адміністрації: сутність і систематизація. *Право і суспільство*. 2019. № 4. С. 205–210.
16. Соболев Є. Ю. Правові засади контрольно-наглядової діяльності органів публічної адміністрації у сфері охорони земель. *Форум права*. 2019. № 5. С. 46–53.
17. Холодненко Д. В. Контроль та контрольна функція органів публічної адміністрації: цілі, мета, завдання. *Правовий часопис Донбасу*. 2018. № 2. С. 104–109.
18. Джафарова О. В. Правове регулювання дозвільної діяльності органів публічної адміністрації в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Юридичні науки*. 2015. Вип. 6(2). С. 45–49.
19. Терещук О. А. Поняття та структура компетенції органу публічної адміністрації. *Журнал східноєвропейського права*. 2015. № 20. С. 156–162.

